

Hidayet Karakus (2005) "Bektaşî Dedikleri"

BEKTAŞİ DEDİKLERİ* *Türk Dil, Ekin, Sayı: 218, ss. 394-395.*

HIDAYET KARAKUS

Gülmeceyi yalnızca gülmek için düşünen bugünkü kusaklar, gerçekte gülünç olma değil zorla güldürmeyi amaçlayan bir söz oyununa güliyorlar. Oysa gülmece yaşamın çelişkilerini taşıyayan, insanı durduran, düşündürten, gerçeğin değişmesini amaçlayan bir ektir. Olur olmaz konularda kimi zaman kişilerin yaşamsal değerlerini sorgulamadan alay konusu eden kimi sahne göstericileri sütlüğü, gülmeceyi yerine koydular. Gençlerin büyük bir bölümü de yalnızca o an kendilerini güldürmek için söz oyunlarıyla yaptıkları gülmeye güliyorlar. Ne ilke gerçeği dile getiriyor bu gösterilerde, ne insan gerçeği taşıyarak değiştirilmek isteniyor.

Bugünkü gülmece anlayışının basat özeliği yazının da çizimin de sahnedeki izleyicileri aşağılaya amaçlıya konuşup güldürmenin de "zekâ" gösterisidir. İnsan, zekâsını kendisi yaratamaz. Onu her insan doğuştan getirir. Ancak doğuştan getirdiğimizi geliştirebilir, işleyebiliriz. Biz zekânın geliştirilmiş, bilgiyle, bilince donatılmış, yaşam biçiminden ayrı olarak aydın olmak önemlidir. Aydın olmaksızın sorumsuzluk yükler insana. Bugün ne yazık ki şaklabanlıklar yapıyor. Akıyla övünen pek yok gibi. Oysa gerçeğe basan, aklını kullanabilen basarıdır. Hiç yakalanmayan hırslılar, seytana pabuçunu ters giydirilen dolandırıcılar, olaylarında hiçbir iz bırakmayan katiller de çok zekâdîrler. Pekî onların aklıllı olduklarını söyleyebilir miyiz? Yaşamın sonuna değin peşine bin türlü belayı ta-kan insan zeki olabilir ama akıllı olabilir mi? Gülmeceyi gücü gerçeğin içinden, bilgiden, gerçeği değiştirme amacından doğar.

Bugünkü gülmeceyi halî tam gülmececiğence.

Gülmece yapıklarını sanarak gösterilerle para kazanan, ağza alınmaz sövgülerle yazı yazıp kartakür çizimlerin gülmeceyle işisi ne yazık ki yoktur. Yapıkları gerçekte gülmece değil iğdilsel bir tepki, tecimsel bir çabadır. Adına sanat deme cesaretini gösterdikleri ucuz üredimler toplama hiçbir şey vermiyor.

Bu arkadaşların Nasrettin Hoca'yı, Bektaşî'yi, İnceli Cevusu, Bekri Mustafa'yı tanıtmaları, halkın gündelik yaşamında yaratılan gülmeceyi görmeleri, anlamaları, yorumlamaları gerekir.

Nicedir masamda duran, dönüp dönüp içinden birkaç şiirsel öykü diye beklemediğim Bektaşî Dedikleri düşündüğü bunları bana *Oğuz Tansel'le Mehin Eloglu'nun* şifri bir dille Bektaşî fikralarını yeniden yazmaları, çocuklarımız için de çok önemli bir gülmece örneği olarak duruyor önümüzde.

Adamın biri, Bektaşî'ye gelip dert yazar:

"Babaefendi, oğlum hep yalan söyler, Ne öğüt alır, ne söz dinler.

Bir türlü vazgeçemedik. Ne yapalım?"

Diyerek derdini koyar ortaya, yardım ister.

Bektaşî ahr sözü: "Herkes ektiğini birer.

* Bektaşî Dedikleri/Oğuz Tansel-Mehin Eloglu/Ernel Basım Yayın/İstanbul-Besinci Basım/2004.

Bir evde bir oğlan devince akan sular durur. Yalancının ektiği yalancı olur. Böyle ortamda Onu politikacı yap çabuk yükselir; Göreceksin sayıyar da olur, bakan da."

Barada yalan söyleyen bir çocuktan onun yalancı olmasına neden olan aile ortamı eleştirilir. Halkı kandırarak ülke yönetiminin en üst kademesine kadar çıkan politikacılar eleştirilir. Yalancılığın yükselmenin basamağı olduğuna çarpılır yüzümüzde. Bundan güzel eğitim eleştirisi olur mu?

Bir başka fikrada da İslamiyeteki hüлле düzeni eleştirilir. Asıl suç işleyenin değil de suçsuz insanın cezalandırılmasına karşı çıkar Bektaşî:

Evi barklı biri, her nedense, Karısını 'üçde, dokuzda' bosar.

O yarıdan çıkınca pişman olur. Nikah tazelemek için imama koşar;

İmam, olayı dinledikten sonra, Hüлле gerektiğini anlatır adama.

Bir sofra bulup girişirler pazarlığa. Bektaşî bu haksızlığa pek bozulur:

"Be imamın, der, su boşanmada Kadımcıların hiçbir suçu yok.

Kocasını olacak beyinsizi yataının sofrayla.

Düşünmeden böyle halatlar etmez bir daha?"

Bektaşî'nin sofralarla arası hiç yoktur. Çünkü sofralar, yapıklarını kör bir inançla savunurlar; gerçeğin bin bir halî olabileceğini anlamaz, değerdendirler. Coğna kez gerçeğin onların istedikleri gibi değişip işlerine de gelmez. Onlar, gerçeği inandıkları gibi görür, öyle görmek ister, ona göre yorumlarlar. Bektaşî ise gerçeğidir. Yaşamı temel alır hep.

Bektaşî'nin başı hep bu ayda derde girer:

"Oruc yiyorsun" diye yakalayıp kadıya götürürler. Suçu sorulunca Baba, açıklar durumu:

"On bir ay aç gezdim de yahu! Kimse, ne yediğimi ne içtiğimi sorar.

Bir gün, der, karnımı doyuracak ol sam,

Bu zorbalık tutup yakama yapıyorlar." Anadolu kültürünün bu varlığı, ülkemizdeki demokratik ortamın gerektirdiği özgürünün kaynağıdır aslında. Ancak yozlaşmaların sorgulamadıkları için yaşamada insanı olana da kör bakarlardı.

Türkçenin iki usta ozanı *Oğuz Tansel'le Mehin Eloglu'nun* şifri dilleri, Bektaşî fikralarına ayrı bir tat katıyor yaşamışlığı çok belli bu öyküçöklere. Abidin Dino'nun desenleri de öyküçöklere can veriyor.

Yüz sekiz fikrının "şifri"leştirildiği bu kitaba değeri *Halkbilimci Prof. Pernev Vali Boratav'*ın yazdığı önsöz de Bektaşîlik üzerine yapılmış başı başına bir inceleme niteliği taşıyor.

Boratav, bir halk sözcüsü gördüğü Bektaşî'nin kimliğini açıklarken şöyle der: "Bektaşî Tanrıya ve yasalarına inanan kişidir. Bektaşîliğin tarihi kadar, fikraları da buna tanık. Fikralarında sık sık gördüğümüz gibi Bektaşî'nin 'Allah'ı ve buyruklarını inkar eden bir zındık' olarak suçlandırılması, onun davranışlarının ve sözlerinin inceliğine, düşüncesinin özüne varamayın kişilerin bir önyargısıdır. Bektaşî'nin tutumunu 'inkâr' değil 'tenkid' tir... Bektaşî, kendisine sorulmadan yapılmış bir yasa karşısında düşündüğünü açıklama haklarından vazgeçemeyecektir."

Söz özgürlüğünün, düşünce özgürlüğünün 'Anadolu'daki ilk savasınclardan biri değil midir Bektaşî?'

Ona sevgiler olsun.